

חיי דעת

לימודי דעת
LIMUDEI DAAT
ללמוד • לדעת • להתקדם

ההלכה השבועית מבית לימודי דעת | מרכז ללימודי הלכה

עלון מס'
7

בגליון השבוע

מענייני שבת

אין ללמוד הלכה למעשה מתוך גליון זה. בכל שאלה יש להוועץ במורה הוראה.

מדיני הקידוש

האם מותר להשתתף מלקדש בליל שבת?

כתב השו"ע (סימן רע"א סעיף א'): "כשיבוא לביטו ימהר לאכול מיד". ומקור דין זה הוא מהגמרא במסכת פסחים (דף ק"ו ע"א). שלומדת מהפסוק "זכור את יום השבת לקדשו" כי יש לזכור את השבת על יין, וזהו אמירת הקידוש על כוס יין. וכותב הטור, שמדרשת הפ"סוק הזה לומדים ג"כ שזכירת השבת על היין צריכה להיות בכניסתו. פי"רוש, בשעה שנכנס היום. ולכן כתב הטור שצריך למהר לאכול מיד, שכיון שצריך לזכרו בכניסתו, כמה שמקדים יותר בזכירתו עדיף.

אך לפי"ז אינו מובן לשון השו"ע שכתב "ימהר לאכול מיד", שלכאורה היה לו לכתוב ימהר לקדש מיד. ונתקשה בזה המג"א (סימן רע"א ס"ק א', ועיין שם בפמ"ג), ותירץ, שעיקר הענין הוא משום הק"י דוש, אלא שאחר שקידש צריך לאכול מיד, כמו שמובא בסימן רע"ג סעיף ג', ולכן כתב השו"ע שימהר לאכול.

מי שאינו תאב לאכול מיד האם מותר לו להמתין מלקדש?

אמנם למדנו שצריך למהר לקדש מיד, אך כתב המג"א (שם) בשם הרמ"ע מפאנו והביאו המ"ב, (ס"ק א') שאם אינו תאב לאכול עדיין, יכול להמתין מלקדש עד שיהיה תאב, משום שמי צוה מן המובחר הוא לאכול את סער

להוציא את הקטן, מפני שהגדול חיובו מדאורייתא והקטן חיובו מדרבנן. אך להיפך שהקטן יוציא את הגדול ידי חובתו אי אפשר, מפני שאין הקטן שחיובו רק מדרבנן יכול להוציא את הגדול שחיובו מדאורייתא.

ומשום כך, בהרבה מן המצוות [מצוות שהזמן גרמן] אין האשה יכולה להוציא את האיש, מפני שהאשה חיובה בהם רק מדרבנן והאיש חיובו מדאורייתא. אבל שונה היא מצוות "קידוש" שנשים חייבות בה מדאורייתא כמו האנשים, ולכן יכיר לה אשה להוציא את האיש ידי חובתו ב"קידוש".

אך כתבו הפוסקים, שמשום צניעות אין לאשה להוציא אנשים ידי חובת קידוש אלא רק אנשים שהם מבני משפחתה הקרובה.

מדוע באמת נשים חייבות בקידוש מדאורייתא הרי זו מצות עשה שהיא מן גרמא?

ההלכה היא שנשים פטורות ממצוות עשה שהזמן גרמן, כגון שופר, סוכה, לולב וכדו', אך מצוות קידוש בשבת שונה היא שאע"פ שהיא מצות עשה שהזמן גרמא נשים חייבות בה. והטעם, אומרת הגמ"רא, ש"זכור" שנאמר בדברות הראשון נות ו"שמור" שנאמר בדברות אחרונות בדיבור אחד נאמר, ולומדים זה מזה, מה"שמור" - איסורי שבת נשים חייבות, אף "זכור" - מצוות השבת נשים חייבות.

דת השבת כשהוא תאב לאכול.

ואע"פ שלמדנו שצריך לקדש מיד, בכ"ז כיון שכבר זכר את יום השבת בתפילת ערבית יצא בזה מחובת דאורייתא של זכירת השבת, לכן עדיף שימתין מלקדש וכך יוכל לקיים את מצוות סעודת שבת מן המובחר לאוכלה בתאבון.

מה הדין מי שאינו תאב לאכול מיד, אך יש לו בני בית או אורחים שכבר רעבים?

המ"ב כותב, (שם) כי אין האדם יכול להמתין מלקדש, כשהדבר נוגע לשלום בית או שיש לו אורחים. כי מאחר שמוטל עליו להאכילם, אינו יכול לעכבם מחמת שהוא רוצה לקיים מצוה מן המובחר ולאכול סעודתו בתיאבון.

האם מותר לשתות או לאכול לפני הקידוש?

אין לאכול או לשתות אפילו מעט אחר שחל עליו שבת קודש עד שיעשה "ק"י דוש". (שו"ע סימן רע"א סעיף ד', ועיין שם במ"ב ס"ק י"א.) ודין זה הוא בין בקידוש הלילה ובין בקידוש היום.

האם יכולה אשה להוציא איש בקידוש?

הכלל בזה הוא, שהאחד יכול להוציא חבירו בתנאי שאינו בדרגת חיוב פחותה ממנו. כגון, גדול יכול להוציא גדול כמותו, משום שחובתו בקידוש מדאורייתא ואף חבירו חיובו מדאורייתא. וכן יכול גדול

הלכות שבת - המשך

על חמור מדינה, שאז מוסיף ברכת שהכל שמברך ע"ז, חוץ מברכת המוציא שמב"ך על החלות, וניכר בזה שנעשה לשם קידוש.

בגליון הבא:

- כיצד אופן הקידוש על החלות?
- מהו חמור מדינה?
- האם צריכים כל בני הבית לטעום מהיין של הקידוש?
- מה הדין אם נשפך היין מיד אחר אמירת הקידוש?
- מה הדין אם המקדש הפסיק בדיבורו בין הקידוש לשתית היין?
- מה דין אם אחד מבני הבית דבר בטרם שתה המקדש מן היין? ■

. ואם אף קצת אינו יכול לטעום מהיין, לכתחילה יעשה אחר את הקידוש וישתה את היין.

ואם אינו יכול לטעום כלל מהיין ואף אין שם אחר שיכול לקדש ולשתות מהיין, או באופן שאין שם יין או מיץ ענבים בהישג יד כלל, יש בזה חילוק בין קידוש הלילה לקידוש היום. בקידוש הלילה - עדיף שי קדש על החלות [ולהלן יתבאר כיצד אופן הקידוש על חלות]. ואם אף חלות אין לו, יקדש על חמור מדינה [ולהלן יתבאר מהו חמור מדינה]. ובקידוש היום - עדיף שי קדש על חמור מדינה. ואם אין לו חמור מדינה, יקדש על חלות.

טעם החילוק בין קידוש הלילה לקידוש היום, שבקידוש הלילה ישנו נוסח מיוחד בברכת הקידוש, ולכן אף כשמקדש על חלות ניכר הקידוש בנוסח הברכה שאומר. אבל בקידוש היום שאין נוסח מיוחד באמירת הקידוש, אלא רק ברכת בורא פרי הגפן, א"כ כשמקדש על חלות ומברך ברכת המוציא לא ניכר כלל הקידוש שעושה, שהרי בכל יום מברך ברכת המוציא לפני שאוכל, ולכן עדיף שיקדש

מה הטעם שצריך לומר את הקידוש והבדלה דוקא על כוס יין?

מצינו בכמה ברכות שהצריכו חז"ל לאומרם על כוס יין, כגון: קידוש, הבדלה, ברכת המזון, ברכת הברית וברכת הנישואין. והטעם לזה, שרצו חז"ל להוסיף חשיבות לאמירת ברכות אלו, והרי יין הוא משקה חשוב, כמו שאנו רואים שברכתו שונה משאר משקאות, ומשום כך אמרו שיברך ברכות אלו בהזדמנות זו שמשבח להקב"ה על היין, וכך מוסיף כבוד לברכה. [ויש מהראשונים הקוראים לברכה הנאמרת על כוס יין "שירה"].

מה יעשה מי שאינו יכול לשתות יין או מיץ ענבים?

תקנת חז"ל היא לקדש על יין או מיץ ענבים, ולכתחילה האומר את הקידוש הוא ישתה את כל השיעור הנדרש [דהיינו רוב רביעית]. אולם באופן שאין המקדש יכול לשתות את כל השיעור הנ"ל, יכול לטעום קצת, ולתת לאדם אחר ששמע ממנו את הקידוש שישתה הוא את השיעור הנ"ל

לומדים הלכה למעשה בשיטה ייחודית בקצרה, בעיון או לסמיכה ברבנות

איך לומדים:

ליזוי ותמיכת רב

מענה רב לשאלות במייל ובטלפון, הכנה וסיוע לבחינות הרבנות

מבחנים

תקבל כלים ועזרים ללימוד, לזיכרון ולהעמקה המביאים לשליטה בחומר לאורך זמן

שיעורים

כל 3 ימים תקבל למייל שיעור הכתוב בשיטה בהירה וממוקדת

הירשם עוד היום לאחד ממסלולי הלימוד שלנו והצטרף לאלפי לומדים בארץ ובעולם המגיעים לרמה גבוהה בידיעת ההלכה

לקבלת העלון ישירות למייל שלך: daat@limd.co.il

